

۱۶-۱- پرداخت نقدی

۱۶-۱-۱- اسکناس و مسکوک

پول نقد به صورت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص، شناخته شده‌ترین ابزار پرداخت می‌باشد که توسط آن تسویه مبادلات بدون نیاز به هیچ‌گونه نهاد واسطه‌ای انجام پذیر است. با لحاظ نمودن ایران چک‌های بانک مرکزی در آمار اسکناس و مسکوک منتشر شده، کل مبلغ اسکناس و مسکوک منتشره در سال ۱۳۹۳ به ۴۴۷/۵ هزار میلیارد ریال رسید. رقم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص (با احتساب ایران چک بانک مرکزی) با ۵/۳ درصد افزایش از ۳۳۴/۱ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۲ به ۳۵۱/۷ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۳ رسید. بر این اساس، نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) معادل ۳/۳ درصد بود که ۰/۳ واحد درصد نسبت به سال ۱۳۹۲ کاهش نشان می‌دهد. سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص از نقدینگی در پایان سال ۱۳۹۳ با ۰/۷ واحد درصد کاهش نسبت به پایان سال قبل به ۴/۵ درصد رسید. در مقابل، سهم آن از پول با ۱/۲ واحد درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۲۹/۱ درصد رسید. مبلغ اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۳ معادل ۴۵۱۷ هزار ریال بود که نسبت به سال قبل ۴ درصد افزایش داشت.

در کنار توسعه ابزارها و کاربری خدمات بانکداری و پرداخت الکترونیکی، بانک مرکزی با اتخاذ رویکردهای استاندارد مبتنی بر مدیریت ریسک و نظارت همه‌جانبه بر سامانه‌های مختلف نظام پرداخت الکترونیکی، زمینه لازم را برای نظارت داده‌محور فراهم ساخت. در این خصوص، پیاده‌سازی سامانه انتقال تصویر چک (چکاوک) از نیمه دوم سال ۱۳۹۳، طراحی سامانه صدور یکپارچه الکترونیکی دسته‌چک (صیاد)، توسعه سامانه مرکز کنترل و نظارت اعتباری (مکنا)، راه‌اندازی عملیاتی سامانه یکپارچه استعلامات مالی (سیام)، طراحی سامانه پیام‌رسانی دبیرخانه اتحادیه پایاپای آسیا، راه‌اندازی پروژه نظام مدیریت امنیت داده‌ها (نماد)، طراحی سامانه ضمانت‌نامه‌های ریالی در بستر سپام و توسعه سامانه نظام هویت‌سنجی الکترونیکی بانکی (نهاب) به عنوان مرکز استعلام یکپارچه نظام بانکی کشور که به سامانه‌های ثبت اسناد، احوال و استعلام کدپستی متصل است از گام‌های موثری بود که در سال ۱۳۹۳ با هدف ایجاد تحول اساسی در رویکرد نظارتی و پایش کلیه مبادلات بین‌بانکی کشور برداشته شد. همچنین در سال ۱۳۹۳، پروژه ملی تحویل سبد کالا به مشمولان از بستر شاپرک و طرح پرداخت خسارت به مشتریان بانکی به عنوان جبران خسارت به دارندگان کارت جهت مغایرت تراکنش‌های شتابی اجرایی شد.

جدول ۱۶-۱- اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۳۹۲	۱/۲	۲۷/۹	۵/۲	۳/۶	۴۳۴۲
۱۳۹۳	۵/۳	۲۹/۱	۴/۵	۳/۳	۴۵۱۷

۱۶-۱-۲- سپرده‌های دیداری

۱۰۹۹۳ هزار ریال بود که نسبت به سال ۱۳۹۲، ۱/۹ درصد کاهش داشت. در سال ۱۳۹۳، با افزایش اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و کاهش سپرده‌های دیداری، از شدت رشد حجم پول کاسته شد. حجم پول با ۱/۰ درصد رشد از ۱۱۹۶/۰ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۲ به ۱۲۰۷/۶ هزار میلیارد ریال در پایان این سال رسید.

میزان سپرده‌های دیداری در پایان سال ۱۳۹۳ به ۸۵۵/۹ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال ۱۳۹۲، ۰/۷ درصد کاهش داشت. نسبت سپرده‌های مزبور به پول، نقدینگی و تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) در سال ۱۳۹۳ به ترتیب ۷۰/۹، ۱۰/۹ و ۷/۹ درصد بود. میزان سپرده دیداری به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۳ مبلغ

جدول ۱۶-۲- سپرده‌های دیداری و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۳۹۲	۶/۹	۷۲/۱	۱۳/۵	۹/۲	۱۱۲۰۲
۱۳۹۳	-۰/۷	۷۰/۹	۱۰/۹	۷/۹	۱۰۹۹۳

۱۶-۲- نظام تصفیه چک

بین‌بانکی ایجاد شود و جایگزینی با اتاق پایاپای اسناد بانکی (که به دلیل فراهم نبودن بسترها و زیرساخت‌های لازم، به نیابت از بانک مرکزی عملیات تهاتر چک‌ها را به صورت سنتی و دستی انجام می‌داد) صورت پذیرد. لذا بانک مرکزی، طرح سامانه حاکمیتی و ملی چکاوک را با هدف ساماندهی و انتظام‌بخشی به وضعیت چک و نیز افزایش نظارت بر این بخش در دستور کار قرار داد و استقرار و جایگزینی تدریجی این سامانه به جای اتاق پایاپای اسناد بانکی از نیمه دوم سال ۱۳۹۳ متعاقب آن انجام شد. بر همین اساس، با عملیاتی شدن سامانه چکاوک به عنوان زیرساخت پردازش نظام‌مند الکترونیکی چک و اسناد بانکی و تحت پوشش قرار گرفتن تدریجی ۲۷ استان تا پایان سال ۱۳۹۳، عملیات پایاپای اسناد بانکی هم‌زمان از طریق سامانه مزبور و اتاق پایاپای اسناد بانکی انجام یافت. در سال ۱۳۹۳، تعداد چک‌های تحویلی به اتاق پایاپای اسناد بانکی با ۱۲/۳ درصد کاهش در مقایسه با سال

به دلیل وجود مشکلات و موانع متعددی همچون مبالغ بالای چک‌های برگشتی، گردش طولانی و غیر نظام‌مند فیزیکی چک، صدور دسته‌چک‌های متنوع، عدم دسترسی به اطلاعات کامل و به موقع، عدم امکان پیش‌فرآیند اجرایی چک‌های واگذار شده، تاخیر در فرآیند تسویه چک، سطح پایین امنیت به دلیل جابه‌جایی فیزیکی لاشه چک، عدم امکان اتصال آن به سامانه ساتنا، فقدان امکان پردازش مکانیزه چک‌ها و بروز خطاهای متعدد در پردازش سنتی و پیامدهای ناشی از این مشکلات، شورای پول و اعتبار در اواخر سال ۱۳۹۱^(۱) مقرر کرد زیرساختی جهت پردازش الکترونیکی چک‌ها و اسناد پرداخت بین‌بانکی (و حذف گردش فیزیکی این اسناد) با قابلیت‌های کنترل برخط وضعیت نقدینگی بانک‌ها و اتصال به سامانه تسویه

۱- موضوع نامه شماره ۹۱/۳۵۳۶۷۴ مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۲۶

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۳

این طریق در سال ۱۳۹۳ معادل ۱۹۳۰۴۲ هزار ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل (۱۵۰۴۱۸ هزار ریال) به میزان ۲۸/۳ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، تعداد و ارزش مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۳ به ترتیب ۱/۶ برگ و ۳۱۲۵۱۲ هزار ریال بود. نسبت ارزش کل مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به تولید ناخالص داخلی (به قیمت جاری) در سال ۱۳۹۳ معادل ۲/۳ بود که در مقایسه با سال قبل (۱/۹) افزایش نشان می‌دهد.

جدول ۱۶-۳- تعداد و ارزش مبادلات با انواع چک

درصد تغییر	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		درصد تغییر	تعداد (میلیون برگ)		
	۱۳۹۳	۱۳۹۲		۱۳۹۳	۱۳۹۲	
-	۷۵۵۱/۹	-	-	۲۱/۴	-	سامانه چکاوک
-۶/۵	۱۶۷۷۹/۰	۱۷۹۴۹/۶	-۱۲/۳	۱۰۴/۶	۱۱۹/۳	اتاق پایایی اسناد بانکی
۳۵/۶	۲۴۳۳۰/۹	۱۷۹۴۹/۶	۵/۶	۱۲۶/۰	۱۱۹/۳	جمع کل

۱۶-۳- نظام پرداخت الکترونیکی

صادر شده به ازای هر فرد در پایان سال ۱۳۹۳ به ۴/۳ کارت رسید که نسبت به رقم سال قبل (۳/۶ کارت) افزایش داشت.

جدول ۱۶-۴- تعداد ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

درصد تغییر	پایان سال		
	۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۱۹/۶	۳۳۳۸۹۱	۲۷۹۰۵۸	کارت بانکها (هزار)
۱۹/۵	۴۰۳۶۹	۳۳۷۷۳	خودپردازها
۱۹/۷	۳۷۲۱۰۲۳	۳۱۰۹۵۰۷	پایانه‌های فروش
۱۶/۴	۶۵۳۳۷	۵۶۱۵۲	پایانه‌های شعب

۱۳۹۲ به ۱۰۴/۶ میلیون فقره رسید و مجموع ارزش اسناد مبادله شده از این طریق نیز با ۶/۵ درصد کاهش نسبت به سال گذشته به رقم ۱۶۷۷۹ هزار میلیارد ریال محدود شد. در مقابل، تعداد ۲۱/۴ میلیون فقره انواع چک به ارزش ۷۵۵۱/۹ هزار میلیارد ریال در سامانه چکاوک مبادله شد. در مجموع، تعداد و ارزش کل چک‌های مبادله شده به ترتیب با ۵/۶ و ۳۵/۶ درصد رشد نسبت به سال قبل به ۱۲۶ میلیون فقره به ارزش ۲۴۳۳۰/۹ هزار میلیارد ریال رسید. بر این اساس، میانگین مبلغ هر مبادله انجام شده از

۱۶-۳-۱- توسعه ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

در سال ۱۳۹۳، تعداد کارت‌های صادر شده توسط شبکه بانکی کشور با ۱۹/۶ درصد رشد به ۳۳۳/۹ میلیون عدد رسید. از این تعداد، معادل ۶۶/۸ درصد (۲۲۳/۰ میلیون عدد) کارت برداشت (کارت بدهی)، ۳۲/۷ درصد (۱۰۹/۲ میلیون عدد) کارت‌های پیش‌پرداخته (خرید/هدیه) و تنها ۰/۵ درصد (۱/۷ میلیون عدد) کارت اعتباری بود. بدین ترتیب، تعداد کارت‌های

جدول ۱۶-۵- ترکیب کارت‌های بانکی صادره توسط شبکه بانکی

تغییر سهم (واحد درصد)	سهم (درصد)		رشد (درصد)	تعداد (هزار)		
	۱۳۹۳	۱۳۹۲		۱۳۹۳	۱۳۹۲	
-۱/۲	۶۶/۸	۶۸/۰	۱۷/۵	۲۲۳۰۱۵	۱۸۹۸۲۵	کارت برداشت
-۰/۳	۰/۵	۰/۸	-۲۴/۷	۱۶۸۴	۲۲۳۷	کارت اعتباری
۱/۵	۳۲/۷	۳۱/۲	۲۵/۵	۱۰۹۱۹۳	۸۶۹۹۶	کارت‌های پیش‌پرداخته

که برای دریافت یا انتقال الکترونیکی وجه از طریق کارت در داخل شعب بانک‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، با ۱۶/۴ درصد

تعداد دستگاه‌های خودپرداز طی سال ۱۳۹۳ با ۱۹/۵ درصد رشد به ۴۰۳۶۹ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های شعب نیز

نسبت به سال ۱۳۹۲ به ترتیب از رشدی معادل ۱۹/۱ و ۳۹/۵ درصد برخوردار بود. ارزش تراکنش‌ها در پایانه‌های مزبور نیز به ترتیب معادل ۷۳/۰ و ۴۱/۵ درصد طی دوره مورد نظر افزایش یافت. در این دوره، تعداد و ارزش مبادلات انجام شده در پایانه‌های شعب به ترتیب ۳۰/۹ و ۳۷/۴ درصد و تعداد و ارزش تراکنش‌های انجام شده از طریق «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» به ترتیب ۴۷/۲ و ۱۱۱/۰ درصد افزایش یافت. در سال مورد بررسی، تعداد کل تراکنش‌های انجام شده به ازای هر کارت ۳۸/۳ تراکنش بود که نسبت به سال گذشته (۳۴/۷ تراکنش)، افزایش داشت. تعداد تراکنش‌های انجام شده به ازای هر یک از دستگاه‌های خودپرداز، پایانه فروش و پایانه شعب طی این سال به ترتیب ۱۲۱۵۸۷، ۱۴۶۶ و ۳۸۸۵ تراکنش بود. بر این اساس، میانگین مبلغ هر تراکنش انجام شده در خودپردازها، پایانه‌های فروش و پایانه‌های شعب به ترتیب ۲۷۴۲، ۱۶۰۲ و ۲۱۲۲۲ هزار ریال بود.

افزایش به ۶۵۳۳۷ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های فروش طی این سال رشد ۱۹/۷ درصدی را تجربه کرد و به ۳۷۲۱ هزار دستگاه رسید. رشد بیشتر تعداد پایانه‌های فروش در مقایسه با خودپردازها نشان‌دهنده جهت‌گیری مناسب شبکه بانکی کشور در گسترش بیشتر پرداخت‌های الکترونیکی در سطح کشور است. در پایان سال ۱۳۹۳، نسبت تعداد کارت‌های صادره به ازای هر دستگاه خودپرداز، پایانه شعب و پایانه فروش به ترتیب ۸۲۷۱، ۵۱۱۰ و ۹۰ کارت بود که با توجه به رشد تعداد کارت‌های صادره در مقایسه با رشد این تجهیزات در سال ۱۳۹۳، روند نسبت‌های مزبور برای خودپردازها و پایانه‌های شعب فزاینده بود.

۱۶-۳-۲- گسترش مبادلات الکترونیکی

در سال ۱۳۹۳، تعداد و مبلغ کل مبادلات انجام شده در پایانه‌های الکترونیکی کشور به ترتیب به ۱۲۷۸۳ میلیون تراکنش و ۲۸۶۹۳ هزار میلیارد ریال رسید. تعداد تراکنش‌های انجام شده از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال مزبور

جدول ۱۶-۶- تعداد و ارزش تراکنش‌های پایانه‌های الکترونیکی کشور

رشد(درصد)	مبلغ تراکنش‌ها(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون)		
	۱۳۹۳	۱۳۹۲		۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۵۵/۹	۲۸۶۹۳	۱۸۴۰۵	۳۱/۸	۱۲۷۸۳	۹۶۹۶	کل تراکنش‌ها
۷۳/۰	۱۳۴۵۷	۷۷۸۰	۱۹/۱	۴۹۰۸	۴۱۲۰	خودپرداز
۴۱/۵	۸۷۳۹	۶۱۷۷	۳۹/۵	۵۴۵۳	۳۹۱۰	پایانه فروش
۳۷/۴	۵۳۸۷	۳۹۲۲	۳۰/۹	۲۵۴	۱۹۴	پایانه شعب
۱۱۱/۰	۱۱۱۰	۵۲۶	۴۷/۲	۲۱۶۷	۱۴۷۲	تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت

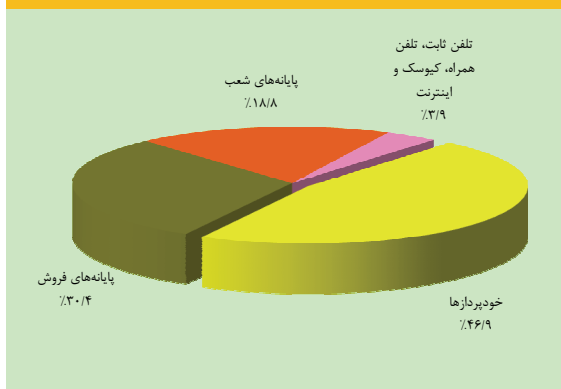
ثابت، کیوسک و اینترنت افزوده شد. این عملکرد حاکی از افزایش اقبال عمومی به استفاده از ابزارهای نوین پرداخت در معاملات روزانه افراد است. انتظار می‌رود با گسترش بیشتر کارت‌های اعتباری و کارت‌های پیش‌پرداخته و دسترسی به این ابزارها در سراسر کشور، بر سهم تعداد تراکنش‌های الکترونیکی افزوده شده و نقش پول نقد در مبادلات کاهش یابد.

در سال ۱۳۹۳، سهم خودپردازها از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی انجام شده به ترتیب ۳۸/۴ و ۴۶/۹ درصد و سهم پایانه‌های فروش از تعداد و ارزش این تراکنش‌ها به ترتیب ۴۲/۷ و ۳۰/۵ درصد بود. در این سال معادل ۴/۱ واحد درصد از سهم تعدادی تراکنش‌های خودپردازها کاسته شد و بر سهم تعدادی تراکنش‌های پایانه‌های فروش و تلفن همراه، تلفن

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۳

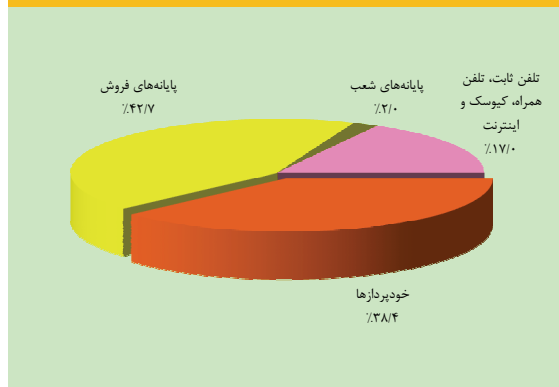
می‌دهد. تعداد تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال ۱۳۹۳ به ترتیب با ۱۷/۸ و ۳۹/۵ درصد رشد نسبت به پایان سال ۱۳۹۲ به ۲۸۳۲ و ۵۴۵۳ میلیون تراکنش رسید. همچنین در این دوره، ارزش تراکنش‌های بین‌بانکی ابزارهای مورد اشاره به ترتیب با ۴۳/۲ و ۴۱/۵ درصد رشد به ۵۲۴۷ و ۸۷۳۹ هزار میلیارد ریال رسید. در سال مورد بررسی، پایانه‌های فروش بیشترین سهم از تعداد و ارزش تراکنش‌های بین‌بانکی (به ترتیب ۵۱/۹ و ۵۲/۶ درصد) را به خود اختصاص دادند. بر این اساس، تعداد کل تراکنش‌های بین‌بانکی در مرکز شتاب با ۳۴/۳ درصد رشد به ۱۰۴۹۹ میلیون تراکنش و ارزش این مبادلات نیز با ۴۷/۸ درصد رشد نسبت به سال ۱۳۹۲ به ۱۶۶۰۱ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۳ رسید.

نمودار ۱۶-۲- سهم هریک از تجهیزات پرداخت از ارزش کل تراکنش‌های الکترونیکی در شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۹۳

در سال مورد بررسی، سهم پایانه‌های شعب از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌ها به ترتیب معادل ۲/۰ و ۱۸/۸ درصد بود. پایانه‌های شعب عمدتاً برای نقل و انتقال الکترونیکی وجوه از طریق کارت بانکی در میان حساب‌های مختلف هر بانک و نیز انتقال بین‌بانکی وجوه به کار می‌رود.

نمودار ۱۶-۱- سهم هریک از تجهیزات پرداخت از تعداد کل تراکنش‌های الکترونیکی در شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۹۳

سهم بالایی از تراکنش‌های الکترونیکی در شبکه بانکی کشور، تراکنش‌های بین‌بانکی است که از طریق شبکه مبادلات الکترونیکی بین‌بانکی (شتاب) انجام می‌گیرد. سهم مرکز شتاب از مجموع تعداد و ارزش تراکنش‌های انجام شده در شبکه بانکی طی سال ۱۳۹۳ به ترتیب معادل ۸۲/۱ و ۵۷/۹ درصد بود که نسبت به ارقام مشابه سال گذشته (۸۰/۶ و ۶۱/۱ درصد) از نظر تعداد افزایش و از نظر ارزش، کاهش نشان

جدول ۱۶-۷- تعداد و ارزش تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب

رشد(درصد)	ارزش مبادلات(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون)		
	۱۳۹۳	۱۳۹۲		۱۳۹۳	۱۳۹۲	
						کل مبادلات شتاب(۱)
۴۷/۸	۱۶۶۰۱	۱۱۲۳۶	۳۴/۳	۱۰۴۹۹	۷۸۱۶	
۴۳/۲	۵۲۴۷	۳۶۶۵	۱۷/۸	۲۸۳۲	۲۴۰۴	خودپردازها
۴۱/۵	۸۷۳۹	۶۱۷۷	۳۹/۵	۵۴۵۳	۳۹۱۰	پایانه‌های فروش
۸۷/۶	۲۶۱۵	۱۳۹۴	۴۷/۴	۲۲۱۴	۱۵۰۲	سایر(تلفن ثابت، تلفن همراه، اینترنت، کیوسک و شعبه)

۱- ارقام شتاب شامل ارقام سحاب نیز بوده و در آمار کل تراکنش‌های الکترونیکی در شبکه بانکی کشور منظور شده است.

۱۶-۴- نظام تصفیه و تسویه الکترونیکی

۱۶-۴-۱- سحاب

نسبت به سال قبل ۹۱/۵ درصد افزایش داشت. سهم خودپردازها، پایانه‌های شعب و اینترنت و کیوسک از تعداد کل تراکنش‌های انجام شده از طریق سحاب به ترتیب ۸۴/۲، ۴/۲ و ۱۱/۶ درصد و سهم آنها از ارزش کل این تراکنش‌ها به ترتیب ۶۷/۱، ۲۴/۵ و ۸/۴ درصد بود. بر این اساس در سال ۱۳۹۳، تعداد ۷۹۹/۰ میلیون فقره انتقال بین‌بانکی وجه با ارزش ۶۱۱۸ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه سحاب در شبکه بانکی صورت گرفت. براساس روند موجود، پیش‌بینی می‌شود با توسعه این خدمت در سطح شبکه بانکی، در آینده استفاده از حواله‌های الکترونیکی گسترش یافته و استفاده از خدمات جایگزین نظیر مبادلات از طریق چک‌های بین‌بانکی، اسکناس و ایران چک بانک مرکزی به طور نسبی کاهش یابد.

یکی از خدمات عمده مرکز شتاب، انتقال آنی وجه از طریق سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) با استفاده از کارت‌های برداشت بانکی است. در سال ۱۳۹۳، معادل ۶۷۳ میلیون مورد انتقال وجه در شبکه بانکی از طریق خودپرداز بانک‌های متصل به سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) صورت گرفت که نسبت به سال ۱۳۹۲ معادل ۵۰/۴ درصد رشد نشان می‌دهد. همچنین، معادل ۳۴/۰ میلیون تراکنش انجام شده در پایانه‌های شعب بانک‌های کشور در سال ۱۳۹۳ برای انتقال الکترونیکی وجوه بین بانک‌های مختلف از طریق سحاب بود. تعداد مبادلات انجام شده با استفاده از اینترنت و کیوسک برای انتقال وجه از طریق این سامانه نیز در سال مزبور

جدول ۱۶-۸- تعداد و ارزش انتقال بین‌بانکی وجه از طریق سحاب

رشد (درصد)	ارزش مبادلات (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد تراکنش‌ها (میلیون عدد)	
	۱۳۹۳	۱۳۹۲		۱۳۹۳	۱۳۹۲
	۶۱۱۸	۳۸۲۷		۵۱۷	۷۹۹
۵۹/۹			۵۴/۶		
	۴۱۰۷	۲۷۰۰	۵۰/۴	۴۴۸	۶۷۳
۵۲/۱					
	۱۴۹۶	۸۶۳	۶۰/۰	۲۱	۳۴
۷۳/۳					
	۵۱۵	۲۶۴	۹۱/۵	۴۸	۹۲
۹۵/۲					

۱۶-۴-۲- ساتنا

رسید. تعداد و ارزش مبادلات بانک به بانک نیز به ترتیب از رشد ۹۵/۶ و ۱۰۱/۱ درصدی برخوردار شد. همچنین، تعداد و ارزش تسویه نتیجه پایایی سیستم‌ها به ترتیب با ۱۹/۰ و ۱۳/۹ درصد افزایش به ۲۵۰ هزار تراکنش به مبلغ ۲۵۷۱۳ هزار میلیارد ریال رسید.

در سال ۱۳۹۳، تعداد کل مبادلات انجام شده در سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا) به عنوان زیرساخت اصلی پرداخت‌های کلان با افزایش ۳۳/۸ درصدی نسبت به سال گذشته به ۶/۴ میلیون تراکنش و مبلغ آن با رشد ۲۹/۰ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۲ به ۴۴۴۱۴ هزار میلیارد ریال رسید. بر این اساس در سال ۱۳۹۳، تعداد مبادلات مشتری به مشتری با ۳۳/۹ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۶/۰ میلیون فقره و ارزش این مبادلات با ۳۸/۶ درصد افزایش به ۱۱۴۱۳ هزار میلیارد ریال

سهم عمده تعداد تراکنش‌های سامانه ساتنا در سال ۱۳۹۳ مربوط به مبادلات مشتری به مشتری و سهم عمده ارزش مبادلات این سامانه مربوط به تسویه نتیجه پایایی سیستم‌ها (به ترتیب معادل ۹۴/۷ و ۵۷/۹ درصد) بود.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۳

جدول ۱۶-۹- تعداد و مبلغ مبادلات در سامانه تسویه ناخالص آئی(ساتنا)

رشد (درصد)	مبلغ(هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد(هزار)	
	۱۳۹۳	۱۳۹۲		۱۳۹۳	۱۳۹۲
۱۰/۱	۷۲۸۸	۳۶۲۳	۹۵/۶	۸۶	۴۴
۳۸/۶	۱۱۴۱۳	۸۲۳۵	۳۳/۹	۶۰۲۰	۴۴۹۶
۱۳/۹	۲۵۷۱۳	۲۲۵۷۰	۱۹/۰	۲۵۰	۲۱۱
۲۹/۰	۴۴۴۱۴	۳۴۴۲۹	۳۳/۸	۶۳۵۶	۴۷۵۰

۱- این ارقام شامل اسناد پوششی و مبادلات تسویه‌ای بانک مرکزی نمی‌باشد.

۱۶-۴-۳- پایا

مورد استفاده قرار گرفتند. براساس ارقام موجود، در سال ۱۳۹۳، تعداد ۲۶/۰ میلیون مبادله به ارزش ۳۰۰۰ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا در قالب دستور پرداخت واریز مستقیم انجام شد که در مقایسه با سال قبل تعداد این مبادلات از رشد ۲۹/۶ درصدی و ارزش آنها به دلیل اعمال سقف ۵۰۰ میلیون ریالی برای این نوع تراکنش‌ها^(۱) با کاهش ۱۳/۳ درصدی مواجه شد. همچنین، تعداد ۱۲۳۷ میلیون تراکنش به ارزش ۹۱۸۷/۰ هزار میلیارد ریال مربوط به تراکنش‌های شاپرک در این سامانه تصفیه شد. به این ترتیب، در این سال معادل ۱۲۶۳ میلیون مبادله به ارزش ۱۲۱۸۷/۰ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا انجام شد که نسبت به پایان سال ۱۳۹۲ به ترتیب ۴۴/۴ و ۲۹/۹ درصد افزایش داشت.

سامانه پایاپای الکترونیکی (پایا) به عنوان یکی از زیرساخت‌های مبادلات بین‌بانکی، دستور پرداخت‌های متعدد را از جانب بانک مبدا دریافت، پردازش و به بانک مقصد ارسال می‌نماید. بر این اساس، پس از استقرار کامل شبکه الکترونیکی پرداخت کارتی (شاپرک)، انجام تراکنش‌های انتقال وجه به حساب پذیرندگان و فروشندگان کالاها و خدمات از طریق سامانه پایا انجام پذیرفت. همچنین، امکان صدور دستور پرداخت واریز مستقیم از طریق این سامانه موجب شد تا سامانه پایا در کنار دو سامانه ساتنا و سحاب برای پوشش انواع انتقال وجه الکترونیکی در کشور فعال شود که سامانه‌های ساتنا و پایا برای انتقال‌های حساب به حساب و سامانه سحاب برای انتقال‌های کارت به کارت

جدول شماره ۱۶-۱۰- تعداد و ارزش تراکنش‌های پایا

رشد(درصد)	مبلغ(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد(میلیون)	
	۱۳۹۳	۱۳۹۲		۱۳۹۳	۱۳۹۲
-۱۳/۳	۳۰۰۰	۳۴۶۰	۲۹/۶	۲۶	۲۰
۵۵/۲	۹۱۸۷	۵۹۲۱	۴۴/۷	۱۲۳۷	۸۵۵
۲۹/۹	۱۲۱۸۷	۹۳۸۱	۴۴/۴	۱۲۶۳	۸۷۵

۱۶-۴-۴- سیما

مشتریان بررسی و امکان‌سنجی شده و در سال ۱۳۹۱ عملیاتی گردید. بر همین اساس، در سال ۱۳۹۲، اوراق مشارکت الکترونیکی شهرداری شیراز به میزان ۱۲۰۰ میلیارد ریال و اوراق
۱- موضوع نامه شماره ۹۳/۲۲۶۴۶۸ مورخ ۱۳۹۳/۸/۲۴ اداره نظام‌های پرداخت، بانک مرکزی ج.ا.ا. به بانک‌ها

پس از معرفی و انتشار اوراق بهادار الکترونیکی از طریق سامانه تسویه اوراق بهادار الکترونیکی (تابا) در سال ۱۳۸۹، پیاده‌سازی زیرسامانه یکپارچه مرکزی اوراق بهادار (سیما) به منظور تمام‌الکترونیکی شدن انتشار اوراق بهادار برای عموم

۱۶-۵- ارزش کل مبادلات

ارزش اسمی کل مبادلات انجام شده از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۹۳ با ۴۰/۳ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۶۷۴۳۷ هزار میلیارد ریال رسید. ارزش واقعی این مبادلات (با احتساب افزایش ۱۵/۶ درصدی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی) نیز ۲۱/۵ درصد افزایش داشت.

گواهی سپرده شرکت رایان سایپا به ارزش ۵۰۰ میلیارد ریال و با عاملیت بانک صادرات ایران در این سامانه منتشر شد و در اختیار متقاضیان قرار گرفت. در سال ۱۳۹۳ نیز معادل ۳۲/۵ هزار میلیارد ریال اوراق بهادار الکترونیکی در سامانه سیما منتشر شد که از این میزان، ۱۵ هزار میلیارد ریال اوراق بهادار وزارت امور اقتصادی و دارایی و با عاملیت بانک‌های صادرات ایران و تجارت و ۱۷/۵ هزار میلیارد ریال اوراق بهادار برخی شهرداری‌ها و با عاملیت بانک‌های شهر، صادرات ایران، انصار و توسعه تعاون بود.

جدول ۱۶-۱۱- ارزش کل مبادلات از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور

تغییر در سهم (واحد درصد)	سهم از ارزش کل مبادلات(درصد)		سهم از رشد (واحد درصد)	رشد(درصد)	ارزش(هزار میلیارد ریال)		
	۱۳۹۳	۱۳۹۲			۱۳۹۳	۱۳۹۲	
-۱/۳	۲۶/۱	۲۷/۴	۱۳/۳	۳۵/۶	۲۴۳۳۱	۱۷۹۵۰	انواع چک(۱)
۳/۸	۲۰/۰	۱۶/۲	۱۱/۸	۷۳/۰	۱۳۴۵۷	۷۷۸۰	خودپردازها
۰/۱	۱۳/۰	۱۲/۹	۵/۳	۴۱/۵	۸۷۳۹	۶۱۷۷	پایانه‌های فروش
-۰/۲	۸/۰	۸/۲	۳/۱	۳۷/۴	۵۳۸۷	۳۹۲۲	پایانه‌های شعب
-۰/۲	۱۶/۹	۱۷/۱	۶/۶	۳۸/۶	۱۱۴۱۳	۸۲۳۵	ساتنا(مشتری به مشتری)
-۲/۸	۴/۴	۷/۲	-۱/۰	-۱۳/۳	۳۰۰۰	۳۴۶۰	پایا(دستور پرداخت و اریز مستقیم)
۰/۶	۱/۶	۱/۱	۱/۲	۱۱۱/۰	۱۱۱۰	۵۲۶	تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت
	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۴۰/۳	۴۰/۳	۶۷۴۳۷	۴۸۰۴۹	کل مبادلات(اسمی)
			۲۱/۵	۲۱/۵	۳۳۱۸۱	۲۷۳۱۹	کل مبادلات(واقعی)(۲)

۱- این ارقام تنها شامل مبادلات بین بانک‌های مختلف در اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل ارقام درون بانکی نمی‌شود.
۲- برای محاسبه ارقام واقعی از شاخص قیمت مصرف‌کننده (CPI ۱۳۹۰=۱۰۰) استفاده شده است.

درصد از رشد ارزش مبادلات را به خود اختصاص داد. بدین ترتیب، سهم خودپردازها از ارزش کل مبادلات با ۳/۸ واحد درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۲ به ۲۰/۰ درصد در سال ۱۳۹۳ رسید. سهم ارزش تراکنش‌های انجام شده در سامانه ساتنا (مشتری به مشتری) از کل مبادلات از ۱۷/۱ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۶/۹ درصد در سال ۱۳۹۳ کاهش یافت. ارزش مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های فروش نیز از ۴۱/۵ درصد افزایش برخوردار شد و سهم آن از ارزش کل مبادلات با ۰/۱ واحد درصد افزایش به ۱۳/۰ درصد در سال ۱۳۹۳ رسید. در سال مورد بررسی، ارزش مبادلات سامانه پایا با ۱۳/۳ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۲، سهمی معادل ۴/۴ درصد از ارزش کل مبادلات انجام شده در شبکه بانکی را به خود اختصاص داد.

انتشار ایران چک بانک مرکزی موجب افزایش حجم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص شد که به دلیل گردش بدون محدودیت آن در معاملات نقدی و نامشخص بودن تعداد دفعات گردش آن در هر سال، در این محاسبات منظور نشده است. بر خلاف مبادلات انجام شده از طریق انواع چک، مجموع سهم ارزشی مبادلات الکترونیکی در سال ۱۳۹۳ با افزایش همراه بود. بر این اساس، مجموع سهم مبادلات با انواع چک از ارزش کل مبادلات در این سال معادل ۱/۳ واحد درصد کاهش و در مقابل، سهم ارزشی مبادلات الکترونیکی به همین میزان افزایش یافت. همانند سال‌های قبل، در سال ۱۳۹۳ نیز بالاترین سهم از ارزش کل مبادلات به چک‌ها (۳۶/۱) درصد اختصاص داشت. مبادلات خودپردازها در سال ۱۳۹۳ با ۷۳/۰ درصد افزایش نسبت به سال گذشته، ۱۱/۸ واحد

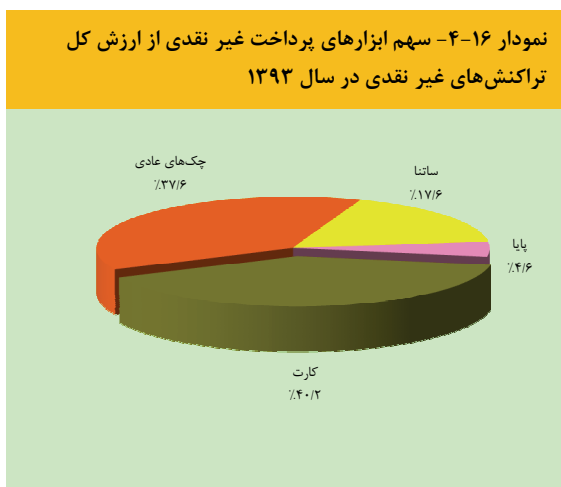
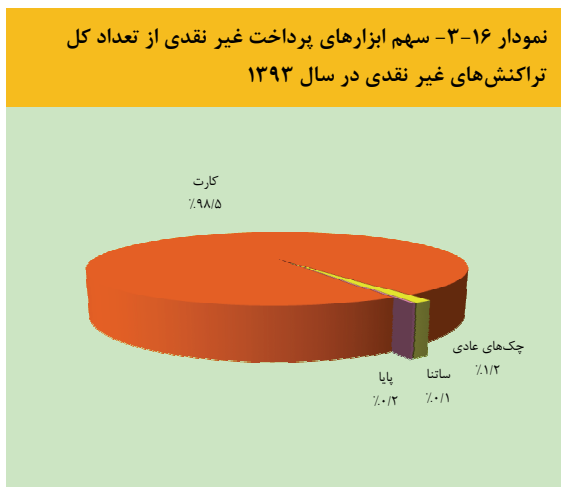

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۳

ارزشی مبادلات چک‌های عادی، پایا و ساتنا کاسته شد و به همین میزان بر سهم ارزشی کارت‌های بانکی افزوده شد.

۱۶-۶- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی

توسعه بانکداری الکترونیکی و گسترش ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی در سال ۱۳۹۳ منجر به کاهش ۰/۳ واحد درصدی سهم مبادلات انواع چک و در مقابل، افزایش ۰/۴ واحد درصدی سهم کارت‌های بانکی از تعداد کل مبادلات غیر نقدی شد. به این ترتیب، در سال مزبور از تعداد کل مبادلات غیر نقدی، ۹۸/۵ درصد به کارت‌های بانکی، ۱/۲ درصد به چک‌های عادی و ۰/۳ درصد به دو سامانه پایا و ساتنا اختصاص داشت. میانگین ارزش هر تراکنش کارتی در این سال معادل ۲۴۸۸ هزار ریال بود که موجب شد سهم این نوع تراکنش‌ها از ارزش کل تراکنش‌های غیر نقدی در سطح ۴۰/۲ درصد محدود شود. در مقابل، با توجه به میانگین بالای ارزش هر تراکنش برای چک‌های عادی (۱۹۳/۰ میلیون ریال)، سهم آن از ارزش کل تراکنش‌های غیر نقدی ۳۷/۶ درصد بود.

در سال ۱۳۹۳، تسویه وجوه مشتریان در ساتنا ۰/۱ درصد از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی را به خود اختصاص داد؛ لیکن از آنجا که مبادلات ساتنا عموماً به صورت وجوه عمده با متوسط ارزش بالا برای هر تراکنش (۱۸۹۶/۱ میلیون ریال) صورت گرفته است، مبادلات انجام شده سهمی معادل ۱۷/۶ درصد از ارزش کل تراکنش‌های غیر نقدی را به خود اختصاص داد. در سال مورد بررسی، در مجموع ۴/۵ واحد درصد از سهم

جدول ۱۶-۱۲- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی

متوسط ارزش هر تراکنش (هزار ریال)		سهم از ارزش (درصد)		سهم از تعداد (درصد)		
۱۳۹۳	▲ ۱۳۹۲	۱۳۹۳	▲ ۱۳۹۲	۱۳۹۳	▲ ۱۳۹۲	
۲۴۸۸	۲۱۵۲	۴۰/۲	۳۵/۷	۹۸/۵	۹۸/۱	کارت (۱)
۱۹۳۰۴۲	۱۵۰۴۱۸	۳۷/۶	۳۸/۹	۱/۲	۱/۵	چک‌های عادی (۲)
۱۸۹۶۰۵۴	۱۸۳۱۷۳۶	۱۷/۶	۱۷/۹	۰/۱	۰/۱	ساتنا (مشتری به مشتری)
۱۱۶۰۶۱	۱۷۳۴۶۵	۴/۶	۷/۵	۰/۲	۰/۳	پایا (دستور پرداخت و اریز مستقیم)
۶۱۰۴	۵۹۱۸	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	مجموع تراکنش‌های غیر نقدی

۱- شامل تراکنش‌های مربوط به پابانه‌های فروش، شعب، تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک، اینترنت و خودپرداز (به غیر از برداشت وجه نقد) است.
۲- تنها مربوط به چک‌های عادی تحویلی به اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل اسناد درون‌بانکی نمی‌شود.